

ביאורים

המשל שאינו אמתול עוסק באחריות שהטיל הקב"ה רק על עם ישראל לשמור את התורה בעולם. המשמעות לכך היא שיש מכנה משותף לתורה ולישראל, והוא המרכזיות שלהם בבריאה. הקב"ה ברא את העולם לשם התכלית שאמורה להופיע בו, וכל שאר הבריאה לא באה אלא כדי לעזור לתכלית הזאת לצאת אל הפועל. התכלית הזאת היא ישראל והתורה, שהם בעצם שני צדדים של אותו מטבע; ישראל הם העם שהטבע שלהם מתאים לתורה, לקיימה ולחיות על פיה. כל שאר העולם נברא כדי להיות כלים המסייעים לישראל להתפתח ולהוציא לפועל את הכוחות המיוחדים שלהם. לכן, עד שעם ישראל לא הופיע, נתן הקב"ה מעט מצוות לבני נח, אך עדיין העולם לא היה קשור באמת אל ייעודו - אל התורה, עד שהגיעו ישראל.

את המשל השני מסביר המהר"ל שכיוון שמעלת ישראל גדולה ממעלת האומות, לכן אומות העולם קיבלו רק מעט מצוות וישראל קיבלו את כולן.

מטרת המשל השלישי היא לבאר שעיקר ההבדל בין אומות העולם לעם ישראל הוא הבדל איכותי, שמא נטעה ונחשוב שכל ההבדל בין ישראל לאומות העולם הוא בכמות המצוות. כל המצוות שנצטוו בני נח הם ציווים כלליים, לא לרצוח, לא לגנוב, לא לעבוד עבודה זרה. אך במצוות שניתנו לישראל יורדת חכמת התורה לפרטי פרטים, כגון אלו חיות טהורות ואלו טמאות, ואיך למלא את החיים כולם בעבודת ה', כגון תפילה וקריאת שמע, שבת, תפילין, שמירת הלשון, בשר וחלב. דבר זה נובע מהעובדה שההבדל בין ישראל לאומות העולם אינו הבדל כמותי, כלומר שישראל חשובים יותר או צדיקים יותר. דברים אלו נכונים, אך עיקר ההבדל הוא שמדרגת ישראל שונה בתכלית משאר האומות, וזו הסיבה לכל ההבדלים שבין ישראל לאומות העולם. לישראל יש נשמה אלוהית שטבועה בהם, מה שאין כן באומות העולם. לכן המצוות שניתנו לאומות אמנם נותנות גבול לאדם כדי שיחיה חיים מתוקנים, אך אינם מרימות את האדם לאותה רוממות של חיים שאותה התורה מרימה את ישראל.

הרחבות

• התורה מיועדת לישראל בלבד

וכן ישראֵל. בספר הכוזרי מסביר ריה"ל שהאמונה שלנו בקב"ה לא מתחילה מהעובדה שהוא ברא את העולם, אלא מהעובדה שה' התגלה אלינו, דאג לנו והנהיג אותנו בהנהגה מיוחדת וניסית, כמו שרואים ביציאת מצרים. האמונה היא לא עניין תיאורטי שיש להוכיח אותו בהוכחות שכליות. כלומר, הקשר שלנו עם הבורא הוא לא רק מפני שאנו יודעים שהוא ברא אותנו. קשר כזה הוא רחוק ומנותק. הקשר שלנו עם הבורא נובע מ**מפגש** חי איתו בחיינו. ביציאת מצרים בה פגשנו את הבורא, נוצרה מדרגה חדשה, מדרגה של עם שחי בדבקות עם אלוהיו [מאמר ראשון כ"ה]. התורה באה לחשוף את המדרגה הזו, ללמד אותנו איך ליישם אותה בחיים שלנו. לכן התורה מיועדת דוקא לישראל, כי רק לישראל הייתה התגלות כזאת שהעם כולו פגש את הקב"ה.

• ריבוי פרטי המצוות מעיד על מעלה

רק בכמות המצוות. הגמרא אומרת שבמסכת 'עבודה זרה' של אברהם אבינו היו ארבע מאות פרקים, לעומת חמשת הפרקים שיש במסכת שלנו. כיצד נוצר הבדל זה? וכי היו לו הלכות שלא היו לנו?

ככל שמעלתו של האדם גדולה יותר, ההתנהגות שלו צריכה להיות מדוקדקת יותר. מפאת רמתו הרוחנית הגבוהה וקרבנותו אל הקדוש, הייתה לאברהם אבינו רגישות מיוחדת להבחין לפרטי פרטים האם במעשה מסוים מעורבת בחינה דקה של עבודה זרה או פסול. עקרון זה מסביר את היחס בין מצוות ישראל למצוות בני נח. מכיוון שמדרגתו גבוהה ממדרגת בני נח, יישומה בחיים כוללת יותר פרטים, לפיכך נצטוו בתורה מצוות ואילו בני נח בשבע בלבד (ע"ז ד:). ועיין משך חכמה דברים כח, מה: "אשר כמה יגיעות יגע וחקירות ונסיגות עמל אברהם אבינו עד שהתבונן להרחיק הגלולים ולהשכיל אמיתת מציאות השי"ת ויחודו והשגחתו והשארית הנפש".

שאלות לדין

'בנים אתם לה' אלהיכם' - כיצד אנו אמורים לחיות לאור הידיעה שאנו בנים של הקב"ה?
 המהר"ל אומר: **'אָבֵל שְׁאֵר הַנְּבָרָאִים וּמְלֹאכֵי הַשְּׂרָת, אֵינָם מְחֻיָּבִים מִצַּד הָעֲלֶה'.** האם הם נבטאו במקרה?

הצלחת הוודיה אסתר בת מוריה הי"ו

רק לתורה ולתורה יש קיום מצד עצמם]

באורו, כי כמו שהשם יתברך מחיב המציאות, כן התורה דברה מחיבים ומקרחים מן השם יתברך, אשר סדר וגזר פך. ולפיכך, לא היה נכנס לתוכו שום בריאה בעולם, רק השם יתברך, אשר הוא מחיב המציאות. וכל הנבראים הם אֶפְשָׁרִים מצד עצמם, כי לא נבראו כי אם לשמש זולתם. אָבֵל מצד עצמם אֶפְשָׁרִים. ולא כך התורה, שהיא מסדדת מן השם יתברך בעצמו. וכן ישראֵל, הם מחיבים מצד העלה בעצמה. כי כל עלול, אף שהוא אֶפְשָׁרִי מצד עצמו, הוא מחיב מצד עלתו יתברך. אָבֵל שאר הנבראים ומְלֹאכֵי הַשְּׂרָת, אינם מחיבים מצד העלה, כי הם נבראו לשמש זולתם, ואין זה דבר שהוא מחיב. ולפיכך אָמַר, שלא היה מניח אחד לָכֵס לָשֵׁם, כי אינם שָׂכִים לָזֶה. עד כי באו ישראֵל, אשר הם מחיבים מצד העלה יתברך, כמו התורה שהיא מחיבת מצד העלה יתברך. כי ישראֵל נקראו בנים למקום, כְּדָתִיב (דברים יד. א): **בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.** כי הן אינו נברא לשמש את אחר. ולכך על ישראל מִשְׁפָּט הָעֵלִי, שהוא מחיב מצד העלה. ולא כן המְלֹאכִים, אשר שָׂמָם יוֹרֵה עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם מְלֹאכִים, שְׁלֹחִים, מְשַׁמְשִׁים לְזוּלָתָם. ולכך ראוייה התורה לישראֵל בְּפִרְט, ולא לזולתם. ודבר זה מְבֹאֵר.

ואמר רבי סימון: מִשָּׁל לְמִלָּךְ שֵׁשׁ לָפְנֵי שְׁלַחַן עֲרוּךְ וכו'. באור זה, כי אף שנתן לאומות מקצת מצוות, כמה שיש בהם מדרגת האדם במקצת, וכפי מדרגתם נתן להם מקצת מצוות. אָבֵל ישראֵל שהיו אדם בכל לא במקצת. נתן להם הכל כפי הראוי. והוסיף רבי אלעזר לומר, שאין ראוי לומר כי החלוק שיש בין ישראל לאומות העולם שלהם מקצת ולישראֵל הכל, ולפי זה, יהיה החלוק רק בכמות המצוות ולא באיכות המצוות. רק באיכות המצוות גם כן החלוק, כי לאומות העולם לא נתן להם המצוות רק גלומות, ולא הפריש בין טמאה לטהרה. וזה יורה על שאין ראוי להם התורה בברור החקמה והשכל לגמרי. ולכך, אף אם נתן להם מצוות, לא היו המצוות להם להבדיל בין דבר לדבר, שזהו ברור השכל שבתורה, כִּאֲשֶׁר מְבַדֵּיל בֵּין דָּבָר לְדָבָר. ולפיכך מדמה למלך שנתן לעבדיו לֵאכֹל מִן הַבְּהֵמָה, שהוא בָּשָׂר גַּם וְעֵב, וְלָבֵנוּ נִתַּן מִמָּאֲכָלִים הַשְּׂיָכִים לְמִלָּךְ, וכן, לא היה ראוי לאומות התורה - השכל הברור, והוא ההבדל בין דבר לדבר - רק בענין גס לבד. אָבֵל לישראֵל נתן אמתת דרכי ה' בברור. וזה נרמז בכתוב מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטי ישראֵל. פְּרוֹשׁ, מְגִיד כָּל דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו בְּבִרְוֹ הַגְּמוּר לְיִשְׂרָאֵל. לא עשה כן לכל גוי, שלא הגיד להם התורה בשלמות, כי מצוות ומשפטים בל ידעום. היינו בברור הדבר מה שצוה לישראֵל.

ביאור כוונת חז"ל במדרש זה. הקב"ה הוא מחיב המציאות, ¹אם אין הקב"ה מצוי, שום דבר בעולם לא יכול להיות קיים. כמו כן התורה, שהיא דברי השם וגזרותיו, מחיבת המציאות בעולם. לעומת זאת שאר הנבראים אינם מחיבי המציאות, כי בריאתם בעולם אינה אלא כדי שישמשו אמצעי לצורך מטרה אחרת, אבל הם אינם מטרה כשלעצמם, ולכן אפשרי הדבר שלא היו נמצאים במציאות. לכן אמרו חכמים במדרש שלא היה אדם נכנס בפרדס רק המלך, היינו שהתורה, שהיא מחיבת המציאות, הייתה אצל ה', שהוא מחיב המציאות, ושום נברא לא השיג בה, כי לא הנבראים אינם מחיבי המציאות. אולם ישראל שונים משאר הנבראים, אף שמצד עצמם יכולה להיות מציאות שלא יבראו בעולם, אבל מצד הקב"ה הם מחיבי להיות בעולם. ישראל נקראים בנים ביחס לקב"ה, כמו שחבן לא נוצר כדי שישמש אמצעי לאחר אלא הוא מטרה כשלעצמה, כך גם ישראל נוצרו על ידי הקב"ה כנבראים מוכרחים מצד תכניתו של הקב"ה בעולם. גם המלאכים אינם מטרה לעצמם אלא נבראו לצורך מטרה אחרת, ושגם מעיד על כך, שכן המלאך הוא שליח הנצרך לעשות מעשה שליחות בעולם. על כן ראוייה התורה להינתן רק לישראל ולא לשום נברא אחר.

דבי סימון אמר משל אחר: משל למלך שיש שלחן לפניו וכו'. כוונת דבריו: גם לאומות יש מימד מסוים של אדם, על כן גם הם נזקקים למצוות, אולם מדרגת האדם השלם היא רק בישראל, לכן הם מקבלים את כל התורה ולא רק מצוות בודדות. יכול האדם לחשוב, שההבדל בין ישראל לבין אומות העולם הוא בכמות המצוות, שלאומות מעט מצוות ולישראל מצוות רבות. לכן בא רבי אלעזר והוסיף, שההבדל בין המצוות שניתנו לישראל לאלה שניתנו לאומות, הוא הבדל במהות המצוות. האומות קבלו מצוות בצורתן הגסה, שאין בהן הבדל בין טומאה לטהרה. ²ההבדלה בין דבר לדבר מורה על העומק שבדברים ועל הדעת שניתנה בהם, על כן לאומות ניתנו המצוות ללא הבדלה. לכן מדמה דבר זה למלך שנתן לעבדו מן הבהמה, שהיא דבר בעל חומר גס, ואילו ישראל קבלו לאכול ממאכל המלך. כי לישראל ראוי לתת את התורה, שהיא שכל אלוקי המבדיל בין דבר לדבר, כדי שיהיו דברי ה' אמיתיים ומבוררים. דבר זה נרמז בכתוב: מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטי ישראל. כלומר מגיד כל דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטי באופן מחולק וברור נאמרים לישראל. לא עשה כן לכל גוי, שלהם לא נתן התורה באופן ברור ושלם, על כן הם משפטים בל ידעום, אפילו המשפט שצריך להיות ברור, גם הוא אינו ברור להם, ובדאי החוקים שכלל לא נאמרו להם ונאמרו רק לישראל.

[לחובו - לפרדס (הרומז לתורה) במשל של ר' יוסי ב"ר חנינא במדרש.]

לישראל ניתנה כל התורה על פרטיה וזהו בירור שכל התורה, משא"כ לאומות העולם

